

Saksframlegg

FUNKSJONS- OG AREALPROGRAM FOR KOMMUNALE BARNEHAGER I TRONDHEIM

Arkivsaksnr.: 05/31052

Forslag til innstilling:

Bystyret vedtar å legge Funksjons- og arealprogram for barnehager i Trondheim kommune, datert september 2005, til grunn for prosjektering av nye barnehager og større ombygginger av eksisterende barnehager.

Formannskapet gis fullmakt i kommende planperiode til å fatte vedtak om enkeltprosjekter, innenfor rammene av investeringsprogrammet for barnehager som vedtas i økonomiplanen for 2006-09.

Saksutredning:

1. INNLEDNING.

1.1 Bakgrunn

Barnehagens lokaler må utvikles i tråd med barnehagens innhold og tilbud, synet på barn og læring og samfunnsutviklingen generelt. Prosjekteringsanvisningen for kommunens barnehagelokaler må derfor revideres etter hvert som det høstes erfaring med fysisk miljø i barnehager og etter hvert som nye lover og regelverk trer i kraft.

Forhold som hadde stor betydning ved forrige revisjon, i 2001, var knyttet til økt fleksibilitet i barnehagetilbudet, tilrettelegging for småbarn og aldersblanding samt tilgjengelighet for funksjonshemmede. Videre var flere oppgaver vedrørende administrasjon og ledelse blitt lagt til enhetene.

Etter den tid har det skjedd mye som påvirker barnehagene og lokalene. Bystyret vedtok i november 2003 en omfattende utbyggingsplan med mål om full barnehagedekning i 2006. Fra statlig hold foreligger forslag til ny lov om barnehager, og arbeidet med ny rammeplan er i gang. Storbysamarbeidet i barnehagesektoren tok i 2003 initiativ til et temahefte kalt «Utforming av barnehager – på leting etter barneperspektiv». Trondheim kommune har dessuten evaluert barnehager som ble bygd i 2003–2004, og det har bidratt til større bevissthet vedrørende sammenhengen mellom pedagogisk virksomhet og fysiske rammer.

1.2 Hensikten med prosjekteringsanvisningen

Trondheim kommune ønsker økt fokus på barnehagerommets betydning for kvaliteten på det pedagogiske innholdet. Det overordnede målet er å skape funksjonelle bygningsanlegg med tilrettelegging for pedagogisk virksomhet med gode leke- og arbeidsforhold for barn og personale. Barnehagen skal ha estetiske og tilpasningsdyktige lokaler, der miljøhensyn skal veie tungt.

1.3 Prosjekteringsanvisningens oppbygging

Prosjekteringsanvisningen for barnehager er todelt. Den ene delen er funksjons- og arealprogrammet, som gir prinsipielle føringer for fysisk utforming av barnehager, samtidig som det gis rom for tilpasninger ved den enkelte barnehage. Programmet er rettet mot prosjekteringsens første faser, der det utvikles plankonsept for adkomstforhold og interne forbindelser, rommenes plassering og utforming og til en viss grad fast innredning og møblering.

Den andre delen inneholder ytelsesbeskrivelser og krav til bygningsmessige og tekniske løsninger, og skal bidra til en rask og økonomisk planleggingsprosess som resulterer i et anlegg med god bygningsmessig kvalitet.

1.4 Arbeidet med prosjekteringsanvisningen

Prosjekteringsanvisningen er utformet i samarbeid mellom ulike fagmiljøer i Trondheim kommune og SINTEF. Deltakerne i arbeidet har bidratt med erfaringer fra dagens drift og tanker rundt hvordan framtidens barnehage bør utformes. Høringen har vært omfattende med deltakelse fra ulike kommunale enheter og utvalg.

Trondheim kommune

Det er i hovedsak Husbanken i Trondheim som har finansiert SINTEFs arbeid. Da det er lite veiledningsmateriale om fysisk utforming av barnehager, anses arbeidet med utvikling av prosjekteringsanvisningen å være av nasjonal interesse. Trondheim kommunes prosjekteringsanvisning skal derfor presenteres på Husbankens internettside.

1.5 Effektivisering av den politisk behandlingen

Bystyret bes gjennom denne saken om å gi sin tilslutning til Funksjons- og arealprogrammet. Den tilhørende prosjekteringsanvisningen inngår som en del av Trondheim eiendoms kvalitetssikringssystem, som revideres jevnlig.

Kommunen skal i den kommende planperioden bygge en rekke nye barnehager, og fortsatt står også store ombygginger av eksisterende barnehager for tur. Dette innebærer arbeid med prosjektering, kostnadsberegninger, anbudsrunder, kontrahering med entreprenører og gjennomføring innenfor meget knappe frister.

Slik det er nå, må det foreligge en politiske behandling og et bystyrevedtak knyttet til hvert enkeltprosjekt. Dette er i tråd med investeringsreglementets pkt 2.3 for prosjekter over 15 mill kroner. Erfaringsmessig fører dette til at perioden mellom anbud og kontrahering og dermed byggestart blir for lang.

Rådmannen foreslår derfor at formannskapet i kommende planperiode gis fullmakt til å fatte vedtak knyttet til de nye barnehagene og de store ombyggingsprosjektene i eksisterende barnehager. Dette forutsettes å skje ut fra vedtatt investeringsprogram for barnehager i økonomiplanen for 2006-09, og i henhold til foreliggende funksjons- og arealprogram for barnehager.

2. SAMMENDRAG AV INNHOLDET I FUNKSJONS- OG AREALPROGRAMMET

2.1 Arkitektur og pedagogikk

Dagens syn på barn preges i større grad av at barnet er kompetent. Barnet er aktivt, kreativt og forskende, og har behov for et stimulerende miljø med valgmuligheter med hensyn til opplevelse, aktivitet og læring. Miljøet skal preges av at barnet skal kunne medvirke i egen hverdag.

En intensjon med programmet er å inspirere planleggere og arkitekter, i samarbeid med brukerne, til å betrakte barnehagens fysiske miljø som en vesentlig ressurs som skal brukes til å fremme det pedagogiske arbeidet. Det er særlig sett på planløsning og utforming av rom og innredninger med tanke på barneperspektiv og på ansattes arbeidsforhold. Videre er det fokusert på byggenes tilpasningsdyktighet til endringer i barnehagens organisering og innhold.

2.2 Arealnormer og barnegrupper

Trondheim kommune vil fortsatt forholde seg til følgende norm: Netto leke- og oppholdsareal inne skal være 4 m² per barn over tre år og omlag 1/3 mer per barn under tre år. Lekearealet ute skal være omlag 6 ganger større enn leke- og oppholdsarealet inne, det vil si 24 m² pr barn. Arealstørrelsene samsvarer med veiledende norm fra Lov om barnehager.

Evalueringsrapport av barnehager som ble bygd i 2003–2004, viste at en størrelse på barnehagen tilsvarende 72 storbarnsekvivalenter er lønnsom, både arealmessig og driftsmessig. Mange fellesfunksjoner vil være de samme, enten barnehagen er stor eller liten. For barna anses det som en fordel at barnehagen har en viss størrelse da det kan gi et større spekter av aktiviteter og ressurspersoner, og for personalet kan en oppnå

Trondheim kommune

et interessant faglig miljø. Dimensjoneringsgrunnlaget må imidlertid fastsettes spesielt for hvert enkelt barnehageprosjekt, og må sees i sammenheng med blant annet tomtas størrelse og egnethet.

72 «storbarnsekvivalenter» vil si 72 barn over tre år som har heldags tilbud. I forhold til drift og bemanning så er 18 storbarn ekvivalent med 9 småbarn (under tre år). I forhold til arealnormer, så er imidlertid leke- og oppholdsarealet for en storbarnsgruppe på 18 tilsvarende med en småbarnsgruppe på 14 småbarn. Dette er en gruppestørrelse som har vist seg å være hensiktsmessige både pedagogisk og økonomisk, og rådmannen vil planlegge for dette. De fleste barnehager vil ha både små og store barn. Med to grupper for hver aldersgruppe, så gir dette 28 småbarn og 36 storbarn. Fordelingen mellom små og store barn må tilpasses behovet og derved kunne endres fra år til år.

Det kan være aktuelt å utvide enkelte barnehager med en ekstra base for eksempel for friluftsgruppe, åpen barnehage eller møtested for familiebarnehager, dersom behovet er til stede og tomte er tilstrekkelig stor.

2.3 Ny struktur på innendørs arealer

Tradisjonelt er barnehager oppdelt i separate avdelinger. Hver avdeling er tilrettelagt for en bestemt gruppe barn som har sine egne lekerom. Lekerommene er som regel likt utformet fra avdeling til avdeling. I kommunens nyeste barnehager, planlagt etter 2003, er den tradisjonelle avdelingsstrukturen myket opp, og barnehagene er tilrettelagt for basestruktur.

Her er leke- og oppholdsarealet fordelt slik at en større andel blir fellesarealer som kan brukes av alle barnegruppene, samtidig eller på skift. Arealer som reserveres for bestemte barnegrupper kalles her baser. Summen av fellesarealer og basearealer er den samme som summen av leke- og oppholdsarealet i avdelingene i en tradisjonell barnehage. Det er med andre ord ikke størrelsen, men disposisjonsretten og dermed tilgjengeligheten til arealer som endres når en går over fra avdelingsstruktur til basestruktur.

Endringene er begrunnet i ønsket om å legge til rette for fleksible løsninger med tanke på bruk av både arealer og voksne som felles ressurser for alle barna. Barnas behov for tilhørighet skal ivaretas, men barna får et større spekter av aktiviteter å velge mellom gjennom bedre utnyttelse av rommene. Rommene skal være foranderlige ut i fra barnas behov og interesser. Barnehagen skal være et kreativt verksted, og samtidig en demokratisk møteplass for felles læring. Det legges blant annet større vekt på praktiske, kunstneriske og musiske aktiviteter, og muligheten for motorisk lek og fysisk utfoldelse. Rommene utstyres for forskjellige aktiviteter, og barna treffer flere voksne som har ulike interesser og ferdigheter. Videre får barna flere å velge mellom for å finne en god venn og lekekamerat i barnehagen. Personalet får jobbe sammen i en større gruppe, og de kan fordele arbeidet mellom seg slik at den enkelte kan få ta del i aktiviteter som interesserer mest.

Så langt er Iladalen og Stabburet barnehage forsøkt bygget etter disse prinsippene. Resultatet viser større åpenhet i byggene og med gode interne kommunikasjonsarealer. Det er laget garderober for to og to barnegrupper, men dette vil kunne variere. Det er imidlertid ønskelig å arbeide videre med utformingen av garderobene, for å gjøre dette til attraktive inngangspartier der barns aktiviteter, tanker og læring blir synliggjort for barn og voksne.

Trondheim kommune

2.4 Oversikt innendørs arealprogram

Dimensjonsgrunnlaget under er basert på en barnehage for 72 storbarnsekvivalenter. Dette må imidlertid fastsettes for hvert prosjekt, ut fra blant annet tomtas størrelse og egnethet.

Barnehage for 72 storbarnsekvivalenter	Nettoareal i m2
Leke- og oppholdsareal	288
Kjøkken	26
Barnas garderober	99
Stellerom og HC-toalett med stellebenk	16
Møte- og pauserom	46
Kontorer	20
Personalgarderobe	15
Lager og renholdssentral	44
Sum nettoareal	554

I tillegg kommer kommunikasjonsarealer, tekniske rom og konstruksjonsarealet. Dette inngår i brutto/netto-faktoren. Denne faktoren er anslått til 1,25 slik at beregnet bruttoareal blir på 693 m2.

2.5 Voksnes arbeidssituasjon

Målet er at barnehagen skal være en attraktiv, inspirerende og utviklende arbeidsplass der personalet har barneperspektiv i fokus. Det skal tilrettelegges for det pedagogiske arbeidet med praktiske og ergonomisk gode løsninger for ansatte. Det skal tilrettelegges for det administrative arbeidet med gode kontorarbeidsplasser og møtefasiliteter. Personalrommene skal utformes i tråd med hovedverneombudets anbefalinger.

2.6 Universell utforming, materialer og miljøhensyn

Barnehagene skal utformes etter strategien universell utforming, som innebærer nedbygging av funksjonshemmende barrierer og sikring av tilgjengelighet for alle. Trondheim kommunes egen veileder på dette området skal benyttes.

Funksjonelle og estetiske kvaliteter skal sørge for at bygningsanlegget får lang levetid. Materialvalg skal gjøres ut fra en helhetlig vurdering, der egenskaper med tanke på innemiljø, miljøbelastning, bestandighet, økologisk renhold samt vedlikehold skal legges til grunn.

For hvert prosjekt skal det utarbeides beregninger som viser at energibehovet ikke overstiger rammene i forskrifter. Nye energiforskrifter trer i kraft fra 2006, i tråd med EU-direktiv.

Programmet inneholder mange andre viktige forhold som det må tas hensyn til ved planleggingen av barnehagelokalene, slik som hensynet til lys, støy, temperatur, lagring, rasjonell drift, sikkerhet etc.

3. KONKLUSJON

Trondheim kommune er inne en periode med svært omfattende utbygging av nye barnehager. Samtidig står fortsatt flere eksisterende barnehager på vent i forhold til omfattende rehabilitering.

Rådmannen mener at det reviderte funksjons- og arealprogrammet med tilhørende prosjekteringsanvisning

Trondheim kommune

peker ut en ny kurs for barnehagelokalene. Endringene er først og fremst knyttet til planløsninger og utforming, mens arealnormene for leke- og oppholdsarealet er som før. Målet er en best mulig sammenheng mellom de fysiske rammene og den pedagogiske virksomheten, der det er gode leke- og arbeidsforhold for barn og personale. Arbeidet med programmet har tatt utgangspunkt i ny barnehagelov og føringer til den nye rammeplanen for barnehager. Slik er det forsøkt fokusert på byggenes tilpasningsdyktighet til endringer i barnehagens organisering og innhold.

Gjennom høringsprosessen har det kommet mange gode innspill fra ulike kommunale enheter og utvalg. Rådmannen ser for seg å fortsette utviklingsarbeidet knyttet til ulike forhold ved byggene. Det er tatt initiativet til en evaluering av de nye barnehagene som allerede er bygd etter prinsippene i dette programmet. Her skal det ses spesielt på hvordan barn og voksne benytter rom og fysiske omgivelser, og hvordan disse rammene påvirker aktiviteten i barnehagen.

Bystyret bes gjennom denne saken om å gi sin tilslutning til Funksjons- og arealprogrammet. Den tilhørende prosjekteringsanvisningen inngår som en del av Trondheim eiendoms kvalitetssikringssystem, som revideres jevnlig.

For å øke framdriften i arbeidet med å bygge og rehabilitere barnehager, foreslår rådmannen at formannskapet i kommende planperiode gis fullmakt til å fatte vedtak knyttet til nye kommunale barnehager og store ombyggingsprosjekter i eksisterende barnehager. Dette forutsettes å skje ut fra vedtatt investeringsprogram for barnehager i økonomiplanen for 2006-09, og i henhold til foreliggende funksjons- og arealprogram for barnehager.

Rådmannen i Trondheim, 26. september 2005

Jorid Midtlyng
kommunaldirektør

Vidar Kvamstad
rådgiver

Vedlegg:

Funksjons- og arealprogram for kommunale barnehager i Trondheim, september 2005.

Uttrykt vedlegg:

Prosjekteringsanvisning med ytelsesbeskrivelser og krav til bygningsmessige løsninger, september 2005.

